

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

§18-22 : Ο Ξενοφών δε δίνει λεπτομερή περιγραφή της μάχης. Επικεντρώνει την προσοχή του σε δύο πρόσωπα, στον μάντη και στον κήρυκα των μυστών, στον Κλεόκριτο. Στην ολοζώντανη παρουσίαση των δύο αυτών προσώπων φαίνεται καθαρά ότι στις καλές στιγμές της η αρχαία κοινωνία ήταν μια πραγματική «κοινωνία πολιτών». Το πρώτο δείγμα είναι η εθελούσια θυσία του μάντη. Το δεύτερο, η ομιλία του Κλεοκρίτου προς τους αντιπάλους, με τον πλούτο των λέξεων και των όρων που σημαίνουν κοινωνία, μέθεξη, συμμετοχή.

§18 καὶ γὰρ ὁ μάντης... δοκεῖ : Ο Ξενοφών με θαυμαστή πυκνότητα περιγράφει τη στάση που πήρε ο Θρασύβουλος, την ερμηνεύει (καὶ γὰρ) με τη συμβουλή του μάντη, συνδυάζοντας ευθύ και πλάγιο λόγο. Τα λόγια του μάντη («ἐπειδὴν... δοκεῖ») έχουν το αινιγματικό ύφος της μαντικής: ἐπειδὴν μέντοι τοῦτο γένηται (= όταν όμως συμβεί αυτό, δηλ. κάποιος απ' τους δικούς μας πέσει νεκρός ή πληγωθεί) ἡγησόμεθα μὲν ἡμεῖς (= θα προχωρήσουμε εμείς μπροστά, χωρίς να διευκρινίζει ποιον ή ποιους εννοεί με την αντων. ἡμεῖς) νίκη δ' ὑμῖν ἔσται ἐπομένους (και σεις που θα ακολουθείτε έχετε τη νίκη), ἐμοὶ μέντοι θάνατος, ὥς γέ μοι δοκεῖ (εγώ όμως τον θάνατο, καθώς το προαισθάνομαι).

Πέρα όμως από το αινιγματικό ύφος είναι έξοχη και η κλιμάκωση των λόγων του μάντη: «ἡγησόμεθα μὲν ἡμεῖς - νίκη δ' ὑμῖν ἔσται - ἐμοὶ μέντοι θάνατος».

§19 τοὺς δὲ χιτῶνας οὐδενὸς τῶν πολιτῶν ἐσκύλευσαν : μετά τη μάχη οι δημοκρατικοί πήραν τα όπλα των νεκρών αντιπάλων τους, αλλά δεν τους εξευτέλισαν ξεγυμνώνοντάς τους. Η αφαίρεση των ενδυμάτων, το «πλιάτσικο» αυτής της μορφής δεν ήταν άγνωστο στην αρχαιότητα.

§20-22 : Ο Κλεόκριτος στον σύντομο λόγο του κάνει έκκληση στους οπαδούς των ολιγαρχικών να αναλογιστούν τι είδους δεσμοί τους ενώνουν με τους σημερινούς εχθρούς τους, τους δημοκρατικούς. Πρόκειται για δεσμούς μεταξύ ανθρώπων μιας πολιτισμένης κοινωνίας, μεταξύ πολιτών ενός ειρηνικού-δημοκρατικού κράτους, όπως η συμμετοχή σε θρησκευτικές εκδηλώσεις και τελετές (μετεσχίκαμεν ὑμῖν ἱερῶν θυσιῶν), στην κοινωνική (συγχορευταί), σχολική (συμφοιτηταί) και στρατιωτική (συστρατιῶται) ζωή, στους κοινούς αγώνες για την προστασία της πατρίδας («πολλὰ μεθ' ὑμῶν κεκινδυνεύκαμεν»). Επίσης, η συγγένεια μεταξύ πολλών από τους αντιπάλους εξ αίματος (συγγενείας) ή εξ αγχιστείας (κηδεστίας), η συντροφικότητα σε συλλόγους ή λέσχες (ἐταιρίας). Όλοι αυτοί οι δεσμοί (πάντων γὰρ τούτων πολλοὶ κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις), πρέπει να οδηγήσουν τους ολιγαρχικούς να εγκαταλείψουν τους τριάκοντα από σεβασμό σε θεούς και ανθρώπους (αἰδούμενοι). Οι πολλαπλοί αυτοί δεσμοί δηλώνονται στο κείμενο του Ξενοφώντα με το ρήμα μετέχω, σύνθετες λέξεις με την πρόθεση συν-, τον εμπρόθετο προσδιορισμό μεθ' ὑμῶν και με τις καίριες λέξεις κοινωνοῦμεν (κοινός) και αἰδοῦμαι. Σ' αυτό το πλαίσιο το ρήμα αἰδοῦμαι σημαίνει σέβομαι, ντρέπομαι κάποιον μήπως σχηματίσει κακή γνώμη για μένα και το ουσ. αἰδῶς, φιλότιμο, σεβασμό προς την κοινή γνώμη. Η ἐταιρία (ἐταῖρος = σύντροφος), η φιλία, η σχέση φίλων και συντρόφων είναι έννοια βασική για τους αρχαίους Έλληνες ήδη από τα ομηρικά κείμενα. Στην Αθήνα του 5ου αι. υπήρχαν ἐταιρίαι δηλ. τοπικοί σύλλογοι, λέσχες για πολίτες της ίδιας, συνήθως, πολιτικής παράταξης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

§§ 18-19

1. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- α) Ταῦτα δ' εἰπὼν: Με ποιους τρόπους είχε παρακινήσει ο Θρασύβουλος τους στρατιώτες σε μάχη (§§ 12-17); β) Γιατί δεν έδωσε αμέσως το πρόσταγμα της μάχης, αλλά ἡσυχίαν εἶχε;
- Σε ποια χρονική στιγμή, σύμφωνα με το μάντη, θα έπρεπε να επιτεθούν οι δημοκρατικοί ενάντια στους εχθρούς και γιατί;
- α) Πώς χαρακτηρίζετε το μάντη από τα λόγια και τα έργα του; β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, επελέγη η διάβασις του Κηφισού ως τάφος του;
- Γνωρίζετε από την ιστορία άλλα παραδείγματα ατόμων που έδειξαν παρόμοια αυταπάρνηση με αυτήν του ανώνυμου μάντη;
- Πώς συμπεριφέρθηκαν οι δημοκρατικοί στους νεκρούς συμπολίτες τους; Τι δείχνει η στάση τους αυτή;
- Τι σήμαινε η σκύλευσις των νεκρών για τους αρχαίους Έλληνες;
- Τι εννοεί ο Ξενοφών με τη φράση τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδουσιν;
- Ποια από τα γεγονότα που αφηγείται ο Ξενοφών στις §§ 18-19 εκτιμάτε ότι έχουν μικρότερη σημασία για τη σύγκρουση των Τριάκοντα με τους δημοκρατικούς στον Πειραιά; Για ποιο λόγο νομίζετε ότι τα παραθέτει ο ιστορικός στη συγκεκριμένη περίπτωση;
- Ποια ήταν η στάση του μάντη κατά την ώρα της μάχης;

10. Ποια φράση του κειμένου περιγράφει την έκβαση της μάχης;
 11. Σε ποια σημεία των §§ 18-19 είναι εμφανής η πίστη του Ξενοφώντα στη θεία παρέμβαση;
 12. Ποιοι ολιγαρχικοί έχασαν τη ζωή τους στη μάχη αυτή; Ποιες απώλειες είχαν οι δημοκρατικοί;
 13. Από ποια σημεία του κειμένου φαίνεται ότι ο ιστορικός γνωρίζει τα στρατιωτικά πράγματα;
 14. α) Ποιες συμβουλές έδωσε ο μάντης στους δημοκρατικούς; β) Να γράψετε αν οι συμβουλές του ήταν εύστοχες και να κρίνετε αν οι χρησμοί του επαληθεύτηκαν.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. Οι παρακάτω φράσεις να μεταφερθούν στον αντίθετο αριθμό:
 • ὁ μάντις παρήγγελλεν αὐτοῖς:
 • ἐπειδὴν μέντοι τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν ... ἡμεῖς:
 • οἱ δ' ἄλλοι ἐνίκων καὶ κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ:
 2. εἰπὼν, παρήγγελλεν, ἔσται, ἐψεύσατο, ἀγόμενος, κατεδίωξαν: Να μεταφέρετε τον ίδιο τύπο (αριθμό, πρόσωπο και ἐγκλίση) σε όλους τους χρόνους της ίδιας φωνής.
 3. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων που δίνονται:
 • πρότερον: είναι επίθετο / επίρρημα
 • σφετέρων: είναι κτητική αντωνυμία / προσωπική αντωνυμία
 • ἐνταῦθα: είναι χρονικό επίρρημα / τοπικό επίρρημα
 • ἐπομένοις: είναι επίθετο / μετοχή
 • ἔσται: είναι ρήμα / επίρρημα
 • ἐπεὶ: είναι πρόθεση / σύνδεσμος
 4. Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλους τους χρόνους της οριστικής στην ίδια φωνή:

Ενεστώς	Παρατατ.	Μέλλον	Αόριστος	Παρακειμ.	Υπερσυντ.
		ἡγησόμεθα			
ἀποθνήσκει					
			ἔλαβον		

5. Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις ἐγκλίσεις του αορίστου:

Αόριστος			
Οριστική	Υποτακτική	Ευκτική	Προστακτική
		πέσοι	
	γένηται		
ἐψεύσατο			
ἀνέλαβον			
ἀπέθανον			
κατεδίωξαν			

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του κειμένου.
 2. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις, ώστε να χαρακτηρίζεται πλήρως ο συντακτικός ρόλος των λέξεων ή φράσεων που δίνονται:
 • ταῦτα: είναι στο εἰπὼν
 • αὐτοῖς: είναι στο παρήγγελλεν.
 • ἐπιτίθεσθαι: είναι στο παρήγγελλεν.
 • ὑπὸ μοίρας: είναι προσδιορισμός του
 • ἐν τῇ διαβάσει: είναι προσδιορισμός του
 • περὶ ἐβδομήκοντα: είναι στο ἀπέθανον.
 • τῶν πολιτῶν: είναι γενική από το οὐδενός.

3. Να εντάξετε στον πίνακα τις μετοχές ανάλογα με το είδος τους:

Μετοχές	Επιθετική	Κατηγορηματική	Επιρρηματική					
			χρον.	αιτ.	τελ.	υποθ.	εναντ.	τροπ.
μεταστραφείς								
ἐπομένοις								
ἀγόμενος								
ἐκπηδήσας								

έμπεσών								
προσιόντες								

4. Να επιλέξετε τη σωστή ανάλυση της μετοχής σε πρόταση:

- ειπών: α) ἐπειδὴν εἶπη
β) ἐπεὶ εἶπεν
γ) ὅτε ἔλεξεν

5. Σε ποια από τις μετοχικές φράσεις αντιστοιχεί καθεμιά από τις δευτερεύουσες προτάσεις που υπογραμμίζονται; Να κυκλώσετε τη σωστή.

α) ἐπειδὴν τοῦτο γένηται, ἡγησόμεθα μὲν ἡμεῖς:

τοῦτο γιγνόμενον / τοῦτο γενόμενον / τούτου γιγνομένου / τούτου γενομένου

β) ἐπεὶ ἀνέλαβον τὰ ὅπλα, αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει:

ἀναλαβόντες τὰ ὅπλα / ἀναλαβόν τὰ ὅπλα / (τούτων) ἀναλαβόντων τὰ ὅπλα

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου που εντάσσονται στη στρατιωτική ορολογία.

2. Με ποιες λέξεις των §§ 18-19 έχουν ετυμολογική σχέση οι παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής; *τραύμα, ηγέτης, προσέλευση, διάλογος*

3. Να μεταφέρετε στη νέα ελληνική τις παρακάτω φράσεις:

α) μεταστραφείς πρὸς τοὺς ἐναντίους:

β) καὶ οὐκ ἐψεύσατο:

γ) ἐμπεσὼν τοῖς πολεμίοις:

δ) κατεδίωξαν μέχρι τοῦ ὁμαλοῦ:

ε) τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν:

4. Να γράψετε ένα παράγωγο ουσιαστικό στη ν.ε. για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις και να το χρησιμοποιήσετε σε σύντομες προτάσεις: *μεταστραφείς, ἀνέλαβον, ἐναντίους, ἀπεδίδοσαν*.

5. Να συνδέσετε τις λέξεις της στήλης Α με την απόδοσή τους στη νέα ελληνική στη στήλη Β, σύμφωνα με τη σημασία που έχουν στο κείμενο. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A

B

1. παραγγέλλω	α) δικοί τους
2. σφέτεροι	β) προπορεύομαι
3. ἡγοῦμαι	γ) πλησιάζω
4. πρόσειμι	δ) απογυμνώνω το νεκρό
5. ἐμπίπτω τινί	ε) ορμώ σε κάποιον
6. ὁμαλόν	στ) προσάγω
7. σκυλεύω	ζ) πεδιάδα
	η) συμβουλεύω

6. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με παράγωγα ουσιαστικά του ρήματος *λαμβάνω* (απλού ή σύνθετου):

- α) Έκανε χρημάτων από το πλησιέστερο κατάστημα της Εθνικής Τράπεζας.
β) Έψαξα στο λεξικό για το «σπονδή».
γ) Τα παιδιά συχνά δεν έχουν του χώρου.
δ) Δεν είχε σε μεγάλη τους ποιητές!
ε) Δεν βρέθηκε τελικά ο του γράμματος.
στ) Με τη στάση του έδωσε για συζητήσεις σε βάρος του.
ζ) Μπήκε κρυφά, χωρίς να γίνει
η) Η του δραπετή ήταν μια επίπονη επιχείρηση.
θ) Ο καθηγητής μας ζήτησε να γράψουμε την του διηγήματος.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΘΕΜΑΤΩΝ. Παρ. 18-19

1. Να συνδέσετε κάθε λέξη-φράση της Α' στήλης με τη σημασία της στη Β' στήλη. Δύο λέξεις της Β' στήλης περισσεύουν.

A'	B'
1. σφέτερος	α) σφετεριστής
2. ἡγοῦμαι	β) τραυματίζομαι
3. σκυλεύω	γ) υποδουλώνω

4. ἐμπίπτω τινί	δ) δικός τους
5. τιτρώσκομαι	ε) λαφυραγωγώ
	στ) πέφτω πάνω σε κάποιον
	ζ) προχωρώ μπροστά

2. Να σχηματίσετε από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους **ένα ομόρριζο ουσιαστικό** (απλό ή σύνθετο) της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, χρησιμοποιώντας την κατάληξη που σας δίνεται:

ρηματικοί τύποι	κατάληξη	ομόρριζα ουσιαστικά
μεταστραφείς	- ή	
ένικων	- τής	
τρωθείη	- μα	
κατεδίωξαν	- ις	
διελέγοντο	- ος	

3. Να συνδέσετε κάθε λέξη της Α' στήλης με τη **συνώνυμή** της στη Β' στήλη. Δύο λέξεις της Β' στήλης **περισσεύουν**.

A	B
1. ἐναντίος	α) λέγω
2. ήσυχία	β) ψευδολογῶ
3. σκυλεύω	γ) ἀντίπαλος
4. φημί	δ) φίλος
5. ψεύδομαι	ε) ήρεμία
	στ) λαφυραγωγῶ
	ζ) αἴρω

4. Να συνδέσετε κάθε λέξη της στήλης Α με την **αντώνυμή** της στη στήλη Β. Δύο λέξεις της στήλης **περισσεύουν**.

A'	B'
1. ήσυχία	α) φίλος
2. πρότερον	β) ὑπερέχω
3. ψεύδομαι	γ) θόρυβος
4. νικῶ	δ) ἀληθεύω
5. πολέμιος	ε) ἐναντίος
	στ) ὕστερον
	ζ) ήττῶμαι

5. Να γράψετε **από μία ομόρριζη** λέξη, απλή ή σύνθετη, της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου : **εἶχε, ἐπιτίθεσθαι, ἐψεύσατο, ἀγόμενος, κατεδίωξαν, μεταστραφείς, παρήγγελλεν, ήγησόμεθα, ένικων, διελέγοντο, ἐναντίους, ἀνέλαβον, ἀπεδίδοσαν**
6. Να γράψετε **από ένα ομόρριζο** ουσιαστικό, απλό ή σύνθετο, της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου : **μεταστραφείς, ἐναντίους, ἐψεύσατο, ἀνέλαβον, ἀπεδίδοσαν**
7. **ἐναντίος, ήσυχία, νίκη, πολέμιος, διάβασις** : Να γράψετε από ένα **ρήμα** της αρχαίας ελληνικής γλώσσας ομόρριζο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις του κειμένου.
8. Να γράψετε **δύο ομόρριζες λέξεις** της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου : **ἀνέλαβον, ἐμπεσών, κατεδίωξαν, ἀπεδίδοσαν, διελέγοντο**
9. Να αναλύσετε τις παρακάτω σύνθετες λέξεις **στα συνθετικά τους**: **ἐναντίος, ἐπειδάν, ἀναλαμβάνω, ἀποδίδωμι, ἐμπίπτω, ὑπόσπονδος, διαλέγομαι**
10. Να συνδέσετε τις παρακάτω λέξεις με τις λέξεις του κειμένου με τις οποίες έχουν **ετυμολογική συγγένεια**: **τραύμα, ηγήτης, λήμμα, κατάπτωση, διάλογος, διήγημα, κατάληψη, άμοιρος, βήμα, εισιτήριο, αντιπαράθεση, τραυματίας, επινίκια, διώκτης, πολιτεία, εναντίωση, επίθεση, αφήγηση, σύμπτωση, άβατος, καταστροφή, επίθεση, σφετερισμός, επομένως.**

λήμμα, ανάληψις, λοχαγός, ἀναγωγή, παιδαγωγός : Να κατατάξετε τις παραπάνω ομόρριζες προς τους επόμενους ρηματικούς τύπους **ἀνέλαβον και ἀγόμενος** λέξεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στην κατάλληλη στήλη, ανάλογα με το τι σημαίνει η καθεμία.

ενέργεια ή κατάσταση	πρόσωπο που ενεργεί	αποτέλεσμα ενέργειας

§§ 20-22

1. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια σημασία είχε η λεπτομέρεια ότι ο Κλεόκριτος ήταν «μύστης»;
2. α) Σε ποιους απευθύνεται ο Κλεόκριτος; Πώς τους προσφωνεί;
3. β) Τι τονίζεται μέσω αυτής της προσφώνησης;
3. Ποιο είδος αντωνυμιών απαντά πιο συχνά στο λόγο του Κλεοκρίτου και γιατί ο ίδιος προτάσσει το «ἡμεῖς» μετά τις ερωτήσεις στην § 20;
4. Ποιος είναι ο στόχος της ομιλίας του Κλεοκρίτου και ποιο το περιεχόμενό της;
5. Ποια είναι η στάση της παράταξης του κήρυκα απέναντι στην πατρίδα και ποια της αντίθετης παράταξης, σύμφωνα με το λόγο του;
6. Ποιους (ή τι) επικαλείται ο κήρυκας και για ποιο λόγο;
7. Ποιες ανόσιες πράξεις διέπραξαν οι τριάκοντα, κατά τον κήρυκα, και ποιες ήταν οι συνέπειες των πράξεών τους;
8. Ποιο είναι το νόημα της τελευταίας φράσης του λόγου του Κλεοκρίτου ('Αλλ' εὖ γε ... κατεδακρύσαμεν);
9. Ποιοι δεσμοί μεταξύ των πολιτών, κατά την άποψη του κήρυκα, θα πρέπει να αποτρέψουν τους αντιπάλους από τις εχθρικές τους ενέργειες; Να τους καταγράψετε και να εκτιμήσετε την αξία τους για την ειρηνική συμβίωση των Αθηναίων.
10. Στην ενότητα αυτή παρατηρούμε ότι ο Ξενοφών δε σχολιάζει τη μάχη. Πού εστιάζει ο ιστορικός την προσοχή του;
11. Να γράψετε από ποια μέρη αποτελείται ο λόγος του κήρυκα και να αναφέρετε επιγραμματικά το περιεχόμενό τους.
12. Να δώσετε ένα τίτλο που να εκφράζει επιγραμματικά το βαθύτερο νόημα του λόγου του Κλεοκρίτου.
13. Με ποιες λέξεις ή λεκτικά μέσα αποδίδεται στο λόγο του κήρυκα η έννοια της συντροφικότητας;
14. Ποια ήταν τα κίνητρα των πράξεων των Τριάκοντα, κατά τον κήρυκα; Με ποια φράση αποδίδονται στην αρχαία ελληνική;
15. Ποια επίθετα χρησιμοποιεί ο κήρυκας για να χαρακτηρίσει τον μεταξύ τους πόλεμο;

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Ἄνδρες πολῖται τί ἡμᾶς ἐξελαύνετε; τί ἀποκτεῖναι βούλεσθε; ἡμεῖς γὰρ ὑμᾶς κακὸν μὲν οὐδὲν πώποτε ἐποιήσαμεν: Να γράψετε το παραπάνω χωρίο μεταφέροντας όλους τους κλιτούς τύπους στον ενικό αριθμό.
2. ἀμαρτάνοντες, ἀποθανόντων: Να γράψετε τις μετοχές όλων των χρόνων στην ίδια πτώση και αριθμό.
3. ἀπήγαγον: Να γράψετε το γ' ενικό πρόσωπο του ίδιου χρόνου σε όλες τις εγκλίσεις.
4. Να ενώσετε τους αριθμούς των λέξεων που δίνονται στη στήλη Α με τα γράμματα στη στήλη Β που αντιστοιχούν στο γραμματικό τους προσδιορισμό. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

Α

Β

1. ὧν	α) μετοχή αορίστου β'
2. ἀλλήλοις	β) χρονικό επίρρημα
3. ἀποθανόντων	γ) απαρέμφατο ενεστώτα
4. δεῖν	δ) αυτοπαθής αντωνυμία
5. ἔχθιστον	ε) αλληλοπαθής αντωνυμία
6. ἀποκτεῖναι	στ) μετοχή ενεστώτα
7. πώποτε	ζ) επίθετο υπερθετικού βαθμού
	η) απαρέμφατο αορίστου

5. Να διαγράψετε το σκέλος που περιέχει λάθος στο γραμματικό προσδιορισμό των λέξεων:

- ἀποκτεῖναι: είναι απαρέμφ. / ευκτ. αορίστου του ρ. ἀποκτείνω;
- παύσασθε: είναι οριστ. / προστ. αορίστου του ρ. παύομαι;
- ἐξελαύνετε: είναι οριστ. ενεστ. / παρατατ. του ρ. ἐξελαύνω;

- οἱ: είναι αναφορική αντωνυμία / άρθρο;
- πλείους: είναι επίθετο θετικού / συγκριτικού βαθμού;

6. Να συμπληρώσετε τους πίνακες.

I. Να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό:

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.				οἱ συγχορευταί οἱ ἄρχοντες
Γεν.	τῆς συγγενείας			τῶν θυσιῶν
Δοτ.				τοῖς μηνσίν
Αιτ.	τὸν πόλεμον τὸ ἄστυ τὴν πατρίδα			τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἔτη
Κλητ.				πολίται

II. Να συμπληρώσετε τους βαθμούς των επιθέτων και επιρρημάτων:

Θετικός	Συγκριτικός	Υπερθετικός
		σεμνοτάτων
		καλλίστων
		ἀνοσιωτάτοις
		αἰσχιστον
		ἐχθιστον
	πλείους	
μάλα		
ὀλίγου		

3. Συντακτικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. Να χαρακτηρίσετε το είδος του εμπρόθετου προσδιορισμού:

- εἰς τὴν πατρίδα:
- κερδῶν ἕνεκα:
- ἐν ὅκτῳ μηνσίν:
- ἐν εἰρήνῃ:
- ὕφ' ἡμῶν:
- διὰ τὸ προσακούειν:

2. Να υπογραμμίσετε τη σωστή ανάλυση της μετοχής σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση:

- κατασιωπησάμενος: ἐπεὶ κατεσιωπήσατο / ἐπεὶ κατασιωπᾶται / εἰ καὶ κατεσιωπήσατο

3. Να συνδέσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β που αντιστοιχούν στο συντακτικό τους προσδιορισμό. Ένα στοιχείο της στήλης Β περισσεύει.

A	B
1. ὁ κῆρυξ	α) ποιητικό αίτιο (τῶν ἀποθανόντων)
2. πολῖται	β) αντικείμενο στο μετεσχήκαμεν
3. ἐορτῶν	γ) κατηγορούμενο στο ἡμεῖς
4. συμφοιτηταί	δ) σύστοιχο αντικείμενο στο κεκινδυνεύκαμεν
5. ὕφ' ὑμῶν	ε) παράθεση στο Κλεόκριτος
6. πολλά	στ) γενική διαιρετική
	ζ) επιθετικός προσδιορισμός στο ἄνδρες

4. Να εντάξετε στον πίνακα τις μετοχές του κειμένου ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Στις επιρρηματικές να συμπληρώσετε το είδος (π.χ. χρονική, τροπική κτλ.):

Μετοχές	Επιθετική	Κατηγορηματική	Επιρρηματική
κατασιωπησάμενος			
αἰδούμενοι			
ἁμαρτάνοντες			
πολεμοῦντες			
ἐξόν			
ἀποθανόντων			

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε από τις λέξεις ή φράσεις του κειμένου:
 - α) αυτές που αναφέρονται στους δεσμούς φιλίας ανάμεσα στους αρχαίους Αθηναίους.
 - β) αυτές που αναφέρονται στη θρησκευτική ζωή.
2. Ποια είναι η σημασιολογική διαφορά ανάμεσα στον όρο *συγγένεια* και στον όρο *κηδεστία*; Να γράψετε τρεις λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τη λέξη *κηδεστία*.
3. *εὐφωνος*: Να γράψετε στα νέα ελληνικά πέντε επίθετα αλλάζοντας
 - α) το α' συνθετικό, όπως στο παράδειγμα: *εὐφωνος* → *υψίφωνος*,
 - β) το β' συνθετικό π.χ. *εὐφωνος* → *εὐπορος*

§ 23

1. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. α) Με ποια συναισθήματα προσήλθαν οι ολιγαρχικοί την επομένη της μάχης στο συνέδριο;
- β) Ποιες τάσεις εμφανίστηκαν ανάμεσά τους σχετικά με το τι θα έπρεπε να γίνει στη συνέχεια;
2. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας και στα δύο ερωτήματα.
3. Πιστεύετε ότι ο λόγος του κήρυκα συνετέλεσε στις αποφάσεις που πήραν οι ολιγαρχικοί; Να αιτιολογήσετε τη γνώμη σας.
4. Γιατί οι ολιγαρχικοί αισθάνονταν *ταπεινοί και ἔρημοι*;
5. Με ποιους συλλογισμούς κατέληξε στο να αφαιρέσει την εξουσία από τους Τριάκοντα η συγκεκριμένη μερίδα των ολιγαρχικών;
6. Ποια ήταν η απόφαση των ολιγαρχικών στο συνέδριο μετά την ήττα στον Πειραιά;
7. Ποιο πολιτειακό σχήμα διαδέχτηκε το καθεστώς των Τριάκοντα;
8. Ποιοι από τους ολιγαρχικούς απέκλειαν κατηγορηματικά κάθε υποχώρηση απέναντι στους δημοκρατικούς;
9. Να χαρακτηρίσετε ως Σωστό ή Λάθος το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων:
 - α) Ο Κλεόκριτος δεν έφερε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα με την ομιλία του.
 - β) Οι αρχηγοί των ολιγαρχικών συνεδρίασαν με σύμπνοια για την εξέλιξη της κατάστασης.
 - γ) Τις τελικές αποφάσεις πήραν όσες από τους ολιγαρχικούς βαρύνονταν με πολλά εγκλήματα.
 - δ) Οι Τριάκοντα τελικά αντικαταστάθηκαν από μιας άλλης μορφής ολιγαρχία.
10. Α. Να κρίνετε αν το περιεχόμενο των προτάσεων είναι σωστό ή λανθασμένο:

ἔλεγον ὥς οὐ χρεὶν καθυφίσθαι τοῖς ἐν Πειραιεῖ: Με τη φράση αυτή οι ολιγαρχικοί εννοούσαν ότι:

 - α) Εἶχαν ηττηθεῖ πλήρως από τους αντιπάλους.
 - β) Επεδίωκαν τη συμφιλίωση με τους δημοκρατικούς.
 - γ) Ἐπρεπε να εξακολουθήσουν να αποκρούουν τους δημοκρατικούς.
- Β. Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας σε μια σωστή πρόταση.

2. Γραμματικές ερωτήσεις - ασκήσεις

1. *ἐψηφίσαντο, εἶλοντο*: Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλες τις εγκλίσεις του ίδιου χρόνου.
2. Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού (αν υπάρχει) των ακόλουθων ουσιαστικών: *Πειραιεῖ, πόλιν*.
3. Να γράψετε το ίδιο πρόσωπο σε όλους τους χρόνους της οριστικής στην ίδια φωνή:

Ενεστώς	Παρατατ.	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμε.	Υπερσυντ.
	ἔλεγον				
					ἐπεποιήκεσαν
					τεταγμένοι ἦσαν

4. Να γράψετε τα απαρέμφατα των άλλων χρόνων:

Ενεστώς	Μέλλον	Αόριστος	Παρακείμενος
			ἡδίκηκέναι
πειθέσθαι			
ἀπολλύναι			
		ἐλέσθαι	

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να εντοπίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις της § 23 και να προσδιορίσετε:
 - α) το είδος τους
 - β) πώς εισάγονται (σύνδεσμος ή αντωνυμία)
 - γ) ποια είναι η συντακτική τους θέση.
2. Να γράψετε όλους τους εμπρόθετους προσδιορισμούς και να χαρακτηρίσετε το είδος τους.

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα, όπως στο παράδειγμα:

Απαρέμφατα	Είδος	Συντακτική θέση
καθυφίεσθαι	τελικό	υποκ. στο απροσ. ρ. <i>χρεία</i>
ήδικηκέναι		
χρῆναι		
πείθεσθαι		
ἐπιτρέπειν		
ἀπολλύναι		
καταπαῦσαι		
ἐλέσθαι		

4. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να συσχετίσετε ετυμολογικά τις παρακάτω λέξεις με λέξεις του κειμένου: *ανάπαντα, σύνταγμα, διαφορά, απόφαση, απόλεια, εμπιστευτικό.*

2. Να γράψετε δύο παράγωγα και δύο σύνθετα από το ρήμα *πείθομαι* και να σχηματίσετε προτάσεις με καθένα από αυτά.

3. Να συμπληρώσετε τον πίνακα ακολουθώντας τα παραδείγματα:

διά + φέρω	διαφέρω	διαφορά
εἰς + φέρω		
πρός + φέρω		
σύν + φέρω		
ἀνά + φέρω		
σύν + λογίζομαι	συλλογίζομαι	συλλογισμός
ἀνά + λογίζομαι	αναλογίζομαι	
παρά + λογίζομαι		
διά + λογίζομαι		